

Modifikovatelné rizikové faktory demence

RNDr. Mgr. Kateřina Veverová, Ph.D.^{1,2}, MUDr. Julie Martínková Nováková¹, MUDr. Juraj Sečník, Ph.D.¹,
MUDr. Jakub Šteiner¹, MUDr. Simona Karamazovová¹, Mgr. Zuzana Chmátalová, Ph.D.³, MUDr. Ondřej Lerch, Ph.D.¹

¹Neurologická klinika 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice v Motole, Praha

²Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha

³Ústav lékařské chemie a klinické biochemie 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice v Motole, Praha

Počet případů demence celosvětově narůstá. Na světě trpí demencí více než 55 milionů lidí a podle odhadů světové zdravotnické organizace se toto číslo může v příštích 30 letech více než zdvojnásobit. Demence tedy představuje globální zdravotní výzvu. Report komise časopisu Lancet (2024) identifikoval 14 modifikovatelných rizikových faktorů, jejichž eliminací by bylo možné předejít až 45 % případů demence. Mezi klíčové faktory patří nízké vzdělání, ztráta sluchu, vysoký LDL cholesterol, deprese, traumatické poranění mozku, nedostatečná fyzická aktivita, diabetes, kouření, hypertenze, obezita, nadměrná konzumace alkoholu, sociální izolace, znečištěné ovzduší a neléčená ztráta zraku. Význam jednotlivých rizikových faktorů se mění v průběhu života, ale jejich včasné ovlivnění může významně snížit riziko rozvoje demence. Identifikace a cílená intervence modifikovatelných rizikových faktorů by měla být prioritou jak v individuální klinické praxi, tak na úrovni veřejného zdravotnictví.

Klíčová slova: demence, kognitivní porucha, modifikovatelné rizikové faktory, prevence.

Modifiable risk factors for dementia

The number of dementia cases is increasing globally. Currently, more than 55 million people worldwide are living with dementia, and according to the World Health Organization, this number is expected to more than double in the next 30 years. Dementia thus represents a significant global health challenge. The 2024 Lancet Commission report identified 14 modifiable risk factors, the elimination of which could potentially prevent up to 45 % of dementia cases. These key risk factors include low education, hearing loss, high LDL cholesterol, depression, traumatic brain injury, physical inactivity, diabetes, smoking, hypertension, obesity, excessive alcohol consumption, social isolation, air pollution, and untreated vision loss. The relevance of individual risk factors varies across the lifespan; however, early intervention can significantly reduce the risk of developing dementia. The identification and targeted intervention of modifiable risk factors should be a priority in both individual clinical practice and public health strategies.

Key words: cognitive impairment, dementia, modifiable risk factors, prevention.

Úvod

Demence je klinický syndrom charakterizovaný výrazným narušením kognitivních funkcí, chování a prožívání, vedoucí ke ztrátě soběstačnosti. Syndrom demence může tedy být způsoben řadou heterogenních procesů. Nejčastější příčinou syndromu demence jsou neurodegenerativní onemocnění, přičemž

Alzheimerova nemoc (AN) představuje přibližně 60–70 % případů (Knopman et al., 2021). Zbývajících 40 % pak zahrnuje ostatní neurodegenerace, cévní postižení, metabolické a toxické poškození mozku.

Společným znakem neurodegenerativních onemocnění je kaskáda procesů, která začíná akumulací patologických proteinů

DECLARATIONS:

Declaration of originality:

The manuscript is original and has not been published or submitted elsewhere.

Ethical principles compliance:

The authors attest that their study was approved by the local Ethical Committee and is in compliance with human studies and animal welfare regulations of the authors' institutions as well as with the World Medical Association Declaration of Helsinki on Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects adopted by the 18th WMA General Assembly in Helsinki, Finland, in June 1964, with subsequent amendments, as well as with the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, updated in December 2018, including patient consent where appropriate.

Conflict of interest:

Not applicable.

Consent for publication:

Not applicable.

Cit. zkr: *Neurol. praxi.* 2025;26(2):163-168

<https://doi.org/10.36290/neu.2025.040>

Článek přijat redakcí: 14. 2. 2025

Článek přijat k publikaci: 14. 4. 2025

RNDr. Kateřina Veverová, Ph.D.

katerina.veverova@lfmotol.cuni.cz